

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ & ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Ερευνητική Εργασία: Ασφάλεια στο Διαδίκτυο

Ερευνητική Ομάδα: Καρουζάκη Πέλλα
Χατζηδάκη Μαρία

Καμπιτάκης Μιχάλης
Χουστουλάκη Χαρά

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΟΙΡΩΝ
Διδάσκων: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΤΗΣ
Σχολ. έτος: 2011 - 2012

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Τι είναι ένα κοινωνικό δίκτυο.....	4
Δημοφιλή online κοινωνικά δίκτυα.....	6
Ασφάλεια στο FACEBOOK.....	7
Η μυστικότητα δεν είναι εγγυημένη	8
Είναι δύσκολο να διαγράψεις το προφίλ σου στο Facebook	8
Παραδείγματα παραβίασης προσωπικών δεδομένων μέσω Facebook.....	10
Κίνδυνοι των Κοινωνικών Δικτύων.....	11
Ο εικονικός κόσμος δεν είναι εικονικός	11
Κλοπή στοιχείων λογαριασμού	12
"Χτύπημα" μέσω download	13
Πότε κινδυνεύετε.....	13
Αξιοποιήστε τα πλεονεκτήματα των κοινωνικών δικτύων με ασφάλεια	14
Αιχμάλωτοι του διαδικτύου οι νέοι.....	15
Παρουσίαση υπαρχόντων ερευνών	16
Προφίλ σε ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης από το νηπιαγωγείο.	16
Έρευνα του Γενικού Λυκείου Μοιρών	19
1η Λυκείου Μοιρών:.....	19
Συμπεράσματα	19
Είναι τα στοιχεία μας τελικά ασφαλή;	19
Βιβλιογραφία	20
Ιστοσελίδες	20

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια στην παγκόσμια κοινότητα, ιδιαίτερα στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες, έχει κυριαρχήσει η οικονομία της αγοράς και οι νόμοι της. Τα «ιδανικά» για γρήγορο, εύκολο και όσο δυνατόν περισσότερο κέρδος, για περισσότερα καταναλωτικά αγαθά μεταμόρφωσαν τους ανθρώπους σε άπληστους, ιδιοτελείς, συμφεροντολόγους, μανιώδεις καταναλωτές και δημιούργησαν τα αδηφάγα θηρία των αγορών.

Ο άνθρωπος όμως είναι από τη φύση του κοινωνικό ον, όπως είχαν κατανοήσει οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι (Πλάτων, Αριστοτέλης). Η κοινωνία έχει βαθιές ρίζες στην ιστορία και τα πρώτα κοινωνικά δίκτυα δημιουργήθηκαν από τη στιγμή που ο πρωτόγονος άνθρωπος διαισθάνθηκε ότι προκειμένου να βρει περισσότερη τροφή και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τους κινδύνους έπρεπε να ζει σε ομάδες.

Είναι βέβαιο ότι η ένταξή μας στα κοινωνικά δίκτυα έχει σαν αποτέλεσμα οτιδήποτε συμβαίνει σ' αυτά ενέργειες, πράξεις, αποφάσεις, συνήθειες άλλων ανθρώπων να μας επηρεάζουν είτε το θέλουμε είτε όχι.

Δίκτυα που συνδέουν τους ανθρώπους έχουν υπάρξει σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας, αλλά σήμερα έχουμε και τα ηλεκτρονικά τεχνολογικά δίκτυα. Αυτά παρουσιάζονται είτε με τη μορφή ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook, MySpace), ή ως ιστοσελίδες πληροφοριών (π.χ. YouTube, Wikipedia), ή ως ιστοσελίδες δημιουργίας νέων σχέσεων, ή ως διαδικτυακά παιχνίδια πολλαπλών παικτών (π.χ. SecondLife). Αφορούν πλέον χρήστες όλων των στρωμάτων, επιπέδων και ηλικιών και τα ποσοστά χρήσης και συμμετοχής στην Ελλάδα αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνονται εντυπωσιακά.

Οι δυνατότητες που παρέχουν τα δίκτυα είναι πάρα πολλές. Ενδεικτικά μερικές από αυτές είναι: ο απλός κοινωνικός σχολιασμός, το λεγόμενο κουτσομπολιό, η επανασύνδεση με ανθρώπους που μπορεί να είχαμε ξεχάσει ή είχαμε χάσει την προσωπική επαφή, συγγενείς στο εξωτερικό, παλιοί συμμαθητές, φίλοι κλπ., η σύνδεση ομάδων με κοινά ενδιαφέροντα, η κινητοποίηση μιας κοινότητας για συλλογική δράση, μέχρι και η πολιτική.

Τα προηγούμενα μπορούν να αποτελέσουν ένα δίαυλο επικοινωνίας με τους πολίτες, παρακάμπτοντας τα παραδοσιακά κανάλια, παραπέμποντας ταυτόχρονα σε μια άμεση μορφή δημοκρατίας. Μειονεκτήματα υπάρχουν, όπως υποθέσεις παιδεραστίας, εθισμού, εξάρτησης, αξιοπιστίας, ασφάλειας προσωπικών δεδομένων, επιβολής νέων ισχυρών προτύπων ακόμη και μηχανισμών ελέγχου. Είναι εντυπωσιακή η δύναμη των ηλεκτρονικών κοινωνικών δικτύων να μεγεθύνουν οτιδήποτε κυκλοφορεί στο εσωτερικό τους, γι' αυτό θα πρέπει να γίνουμε ικανοί να διακρίνουμε ανάμεσα στις υπηρεσίες τους, ποιες είναι χρήσιμες ή όχι.

Τι είναι ένα κοινωνικό δίκτυο

Κοινωνική δικτύωση είναι η συγκέντρωση ή συμμετοχή των ατόμων σε συγκεκριμένες ομάδες, όπως για παράδειγμα οι αγροτικές κοινότητες, οι γειτονιές, οι χώροι εργασίας, τα πανεπιστήμια και τα σχολεία.

Στη βιβλιογραφία εμφανίζονται διάφοροι ορισμοί για το τι είναι ένα κοινωνικό δίκτυο:

- Ο Χτούρης (Χτούρης, 2004) ορίζει ως κοινωνικά δίκτυα τα «πολυδιάστατα συστήματα επικοινωνίας και διαμόρφωσης της ανθρώπινης πρακτικής και της κοινωνικής ταυτότητας».
- Οι Walker, MacBride και Vachon (1977), όρισαν ως κοινωνικό δίκτυο το άθροισμα των προσωπικών επαφών μέσω των οποίων το άτομο διατηρεί την κοινωνική του ταυτότητα, λαμβάνει συναισθηματική υποστήριξη, υλική ενίσχυση και συμμετοχή στις υπηρεσίες, έχει πρόσβαση στις πληροφορίες και δημιουργεί νέες κοινωνικές επαφές.
- Τα κοινωνικά δίκτυα συνήθως αποτελούνται από τα μέλη της οικογένειας, τους φίλους και τους γνωστούς και περιλαμβάνουν τρεις κρίσιμες έννοιες: α) το μέγεθος ή το εύρος, το οποίο αναφέρεται στον αριθμό των ατόμων που συμμετέχουν στο δίκτυο, β) τη σύνθεση, δηλαδή το ποσοστό συμμετοχής μελών της ευρύτερης οικογένειας ή φίλων στο δίκτυο, γ) τη συχνότητα, που δηλώνει το πόσο συχνά τα μέλη ενός κοινωνικού δικτύου αλληλεπιδρούν μεταξύ τους (Χτούρης, Παπάνης, Ρόντος, 2004).
- Οι Nicholas A. Christakis και James H. Fowler στο βιβλίο τους « Συνδεδεμένοι», εκδόσεις «Κάτοπτρο», γράφουν: *«... ένα κοινωνικό δίκτυο είναι οργανωμένο σύνολο ατόμων που αποτελείται από δύο είδη στοιχείων: ανθρώπους και συνδέσεις μεταξύ τους. Στο χαώδη ιστό της ανθρώπινης κοινωνίας, κάθε άτομο συνδέεται με τους φίλους, την οικογένεια, τους συναδέλφους και τους γείτονές του, αλλά όλοι αυτοί συνδέονται με τη σειρά τους με τους δικούς τους φίλους, τις οικογένειες, τους συναδέλφους τους, τους γείτονες και ούτω καθεξής απεριόριστα, αφού λίγο πολύ κάθε άτομο στον πλανήτη συνδέεται κατά κάποιον τρόπο με κάθε άλλο άτομο.»*

Ένα κοινωνικό δίκτυο είναι επομένως μια κοινωνική δομή που αποτελείται από άτομα τα οποία συνδέονται ή δεσμεύονται μεταξύ τους με έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους τύπους αλληλεξάρτησης όπως η φιλία, η συγγένεια, τα κοινά ενδιαφέροντα, οι οικονομικές συναλλαγές κλπ. Δεν είναι ίσως υπερβολή το να ισχυριστούμε ότι τα θέματα και τα ενδιαφέροντα των κοινωνικών δικτύων είναι τόσο ποικίλα και πλούσια, όσο και η ιστορία του κόσμου μας.

Η κοινωνική δικτύωση σήμερα είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στην online μορφή της, δηλαδή σε απευθείας σύνδεση στο Διαδίκτυο. Αυτό συμβαίνει διότι το Διαδίκτυο είναι

γεμάτο με εκατομμύρια άτομα που επιθυμούν να γνωρίσουν άλλους ανθρώπους, να αναπτύξουν φιλίες ή επαγγελματικές συμμαχίες, να αναζητήσουν εργασία, να σχηματίσουν ομάδες και να μοιράζονται από πρώτο χέρι πληροφορίες και εμπειρίες σχετικά με τα χόμπι και τα ενδιαφέροντά τους. Όταν πρόκειται για online κοινωνική δικτύωση, χρησιμοποιούνται ιστοσελίδες γνωστές ως ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης.

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης λειτουργούν ως online κοινότητες των χρηστών του Διαδικτύου. Ανάλογα με τα χαρακτηριστικά κάθε ιστότοπου, τα μέλη της online κοινότητας έχουν κοινά ενδιαφέροντα όπως κάποιο χόμπι, τη θρησκεία ή την πολιτική. Η εγγραφή και πρόσβαση σε έναν ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης παρέχει στα μέλη του άμεση και συνεχή κοινωνικοποίηση. Αυτή η κοινωνικοποίηση μπορεί να περιλαμβάνει την ανάγνωση του προφίλ των άλλων μελών και συχνά και την επικοινωνία μαζί του.

Οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης ή ηλεκτρονικά κοινωνικά δίκτυα, έκαναν την εμφάνισή τους το 2002 με το Friendster. Αυτές οι ιστοσελίδες επιτρέπουν στα άτομα να παρουσιάσουν τους εαυτούς τους, να αναπτύξουν την κοινωνική τους δικτύωση, καθώς και να δημιουργήσουν ή να διατηρήσουν συνδέσεις με άλλους χρήστες.

Η ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης όμως που ξεχώρισε ανάμεσα στις άλλες είναι το Facebook. Με 132 εκατομμύρια χρήστες, τον Ιούνιο του 2008, και 200% μέση ετήσια αύξηση εγγραφών το Facebook είναι αναμφισβήτητα η δημοφιλέστερη ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης.

Δημοφιλή online κοινωνικά δίκτυα

Σήμερα, υπάρχουν πολλοί ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης. Οι ιστότοποι διακρίνονται σε κατηγορίες ανάλογα με:

- το αντικείμενό τους, δηλ. το στόχο της δικτύωσης,
- τον τρόπο εγγραφής και συμμετοχής μελών (ελεύθερη ή περιορισμένη),
- τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των μελών τους και
- το είδος του περιεχομένου που ανταλλάσσουν οι χρήστες μεταξύ τους.

Άλλοι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης εστιάζουν σε συγκεκριμένα ενδιαφέροντα χρηστών, ενώ άλλοι δεν έχουν συγκεκριμένο στόχο ή αντικείμενο. Οι τελευταίοι συχνά αναφέρονται ως "παραδοσιακοί" ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης και συνήθως έχουν ανοιχτή την ένταξη μελών σε όλους τους χρήστες του Διαδικτύου. Στους περισσότερους από αυτούς τους ιστότοπους τα μέλη μπορούν και να δημιουργήσουν το δικό τους δίκτυο φίλων και να εξαλείψουν τα μέλη που δεν έχουν κοινά ενδιαφέροντα ή στόχους. Σε κάποιους ιστότοπους η εγγραφή μελών είναι ελεύθερη, ενώ σε άλλους απαιτείται πρόσκληση από ένα υπάρχον μέλλον, δηλ. σύσταση του μέλους για την εγγραφή του.

Ο τρόπος επικοινωνίας μεταξύ των μελών μπορεί να είναι ατομικός, δηλαδή ανάμεσα σε δύο άτομα, ή μαζικός όπου τα μέλη δημοσιεύουν περιεχόμενο ορατό σε όλους τα μέλη. Μπορεί να περιλαμβάνει δημοσιεύσεις μηνυμάτων ή ακόμα και ζωντανές συνομιλίες, σχόλια, νήματα συζητήσεων κλπ.

Το περιεχόμενο που δημοσιεύουν ή ανταλλάσσουν μεταξύ τους τα μέλη του ιστότοπου μπορεί να είναι κείμενο, φωτογραφίες, ή ακόμα και βίντεο. Τα ιστολόγια (blogs ή web logs) αποτελούν ένα είδος κοινωνικών δικτύων των οποίων τα μέλη (bloggers) δραστηριοποιούνται έντονα επαγγελματικά ή από προσωπικό ενδιαφέρον σε συγκεκριμένο τομέα ή θέμα και επιθυμούν να δημοσιεύουν τις προσωπικές τους απόψεις συνήθως με εκτενή τρόπο.

Στόχος τους είναι προσελκύσουν απλούς χρήστες του Διαδικτύου οι οποίοι θα γίνουν αποδέκτες των προσωπικών του απόψεων, ή θα εμπλακούν σε διάλογο μαζί τους. Μπορούν να χαρακτηριστούν ως "ερασιτέχνες" δημοσιογράφοι ή συγγραφείς.

Οι πιο δημοφιλείς ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης σήμερα είναι οι εξής:

▪ Facebook	▪ Twitter
▪ MySpace	▪ LinkedIn
▪ Youtube	▪ Hi5
▪ Blogger	▪ Wiki
▪ Flickr	▪ Google Plus

Ασφάλεια στο FACEBOOK

Το Facebook είναι ένα από τα πιο δημοφιλή Social Networking Site (Ιστότοπος Κοινωνικής Δικτύωσης) παγκοσμίως. Χιλιάδες Νέοι και Νέες καθημερινά πλοηγούνται στις σελίδες του, δημιουργώντας προφίλ χρηστών, επικοινωνώντας με φίλους, προσθέτοντας προσωπικές λεπτομέρειες, αποθηκεύοντας τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τον τηλεφωνικό αριθμό του κινητού τους, προσωπικές φωτογραφίες, και πολλά άλλα προσωπικά δεδομένα.

Η ΜΚΟ «**Ν.Ε.Ο.Ι.**» (Νέοι Ευρωπαίοι Οργανωμένοι Ικανοί) στην προσπάθειά της να ενημερώσει τους Νέους αναφορικά με τους κινδύνους του διαδικτύου, δέχτηκε το τελευταίο διάστημα πολλές ερωτήσεις από προβληματισμένους Νέους για τη διαφύλαξη των προσωπικών τους δεδομένων με την εγγραφή τους στο Facebook. Οι περισσότεροι Νέοι δείχνουν «τυφλή» εμπιστοσύνη στην κοινότητα χρηστών του Facebook χρησιμοποιώντας το πραγματικό τους όνομα, διεύθυνση, ημερομηνία γέννησης, φωτογραφία κ.α., χωρίς προηγουμένως να έχουν διαβάσει τα «μικρά γράμματα» του Legal Notice (Όροι Χρήσης). Παραθέτονται εδώ μερικοί από τους **βασικούς όρους** που οι χρήστες πρέπει να γνωρίζουν ότι αυτομάτως συμφωνούν με την εγγραφή τους στο Facebook.

- Οι όροι μπορούν να αλλάξουν οποτεδήποτε χωρίς προειδοποίηση. Αυτό είναι τυποποιημένο για έναν ιστοχώρο, αλλά στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα, η δήλωση αυτή εμφανίζεται στις πρώτες πρώτες σειρές, που σημαίνει ότι ο χρήστης αυτομάτως συμφωνεί και με όλες τις αλλαγές που μπορεί να γίνουν χωρίς προηγούμενη ενημέρωση.
- Οι εφαρμογές δεν εγγυώνται την ασφάλεια. Οι χρήστες του Facebook που χρησιμοποιούν εφαρμογές που προέρχονται από τρίτους, δηλαδή quiz, παιχνίδια κ.α., πρέπει να γνωρίζουν ότι εάν οι προσωπικές τους πληροφορίες διαρρεύσουν μέσα από τα πρωτόκολλα ασφάλειας του Facebook, το Facebook ΔΕΝ φέρει καμία ευθύνη.
- Αποποιείστε τα πνευματικά σας δικαιώματα. Το Facebook αναπτύσσεται λόγω της πληρότητας των θέσεων που καταλαμβάνουν οι χρήστες του. Αυτό που πρέπει όμως να γνωρίζουμε είναι ότι ταχυδρομώντας οποιοδήποτε περιεχόμενο δίνουμε στο Facebook την άδεια να το χρησιμοποιήσει με όποιον τρόπο θέλει. Αναλυτικά μέσα στους όρους αναγράφεται το εξής:

«Με την ταχυδρόμηση περιεχομένου από εγγεγραμμένους χρήστες, από οποιαδήποτε περιοχή και μέρος, οι χρήστες χορηγούν αυτόματα και επιτρέπουν στην επιχείρηση Facebook, μια αμετάκλητη, διαρκή, μη αποκλειστέα, μεταβιβάσιμη, πλήρως πληρωμένη, παγκόσμια άδεια (με το δικαίωμα στο sublicense) να χρησιμοποιήσει, αντιγράψει, αποδώσει δημόσια, επιδείξει δημόσια, να επαναφορμάρει και να μεταφράσει, απόσπασμα (γενικά ή εν μέρει) και να διανείμει το περιεχόμενο χρηστών για οποιοδήποτε σκοπό σχετικά με τον ιστοχώρο ή την προώθησή του, να προετοιμάσει

σχετικές παράγωγες εργασίες με τον ιστοχώρο, ή να ενσωματώσει άλλες, και να χορηγήσει και να εγκρίνει sublicenses των ανωτέρω.»

Σε απλή γλώσσα, αυτό σημαίνει ότι οι χρήστες δεν ελέγχουν πλέον τα πνευματικά δικαιώματα του υλικού που εναποθέτουν στον ιστοχώρο του Facebook. Για παράδειγμα, εάν φορτώσετε μια φωτογραφία σας στο Facebook, πρέπει να γνωρίζεται με βάση όσα αναγράφονται στους όρους ότι το Facebook μπορεί να δημιουργήσει αντίγραφα της και να τα πουλήσει έναντι πληρωμής ή μη, σε τρίτους χωρίς την άδειά σας ως προωθητική ενέργεια. Εάν κρατάτε κάποια προσωπικά στοιχεία στο Facebook ή προσωπικές σκέψεις, το Facebook μπορεί να τις μετατρέψει σε βιβλίο, να δημιουργήσει αντίγραφα και να τα προωθήσει στην αγορά.

Η μυστικότητα δεν είναι εγγυημένη

Πριν δώσετε τα πραγματικά σας στοιχεία από ονοματεπώνυμο, διεύθυνση, ιστορικό, μέχρι και κινητό τηλέφωνο στο Facebook θα πρέπει να γνωρίζετε ότι το Facebook δεν εγγυάται τη μυστικότητα τους. Συγκεκριμένα το Facebook δεν είναι αρμόδιο για την καταστρατήγηση οποιονδήποτε ρυθμίσεων απορρήτου (privacy settings) ή μέτρων ασφαλείας που εμπεριέχονται στον ιστοχώρο. Αυτό σημαίνει ότι εάν ένας hacker κλέψει τα προσωπικά σας δεδομένα μέσα από το Facebook, αυτό δε φέρει καμία ευθύνη ούτε μπορεί να κατηγορηθεί για τα μέτρα ασφαλείας του.

Το πιο σημαντικό είναι ότι το ίδιο το Facebook προειδοποιεί τους χρήστες του μέσα από τους Όρους Χρήσης ότι εάν αποκαλύπτουμε προσωπικές πληροφορίες, φωτογραφίες, video, λίστες αγορών, κινητά τηλέφωνα, κ.α., όλα αυτά μπορούν να διατεθούν δημόσια.

Είναι δύσκολο να διαγράψεις το προφίλ σου στο Facebook

Ακόμα και αν ο λογαριασμός σου απενεργοποιηθεί, οι πληροφορίες παραμένουν διαθέσιμες στους εξυπηρετητές του Facebook επ' αόριστον, με τη δικαιολογία ότι εάν ο χρήστης αλλάξει γνώμη δε χρειάζεται να ξανακάνει την όλη διαδικασία από την αρχή. Το Facebook σε έχει ήδη βρει!

Η Πρόεδρος της οργάνωσης «Ν.Ε.Ο.Ι.» κα. Άννα Ευθυμίου, με την ιδιότητα της ως Δικηγόρος τονίζει: Στο Νόμο 2121/1993 για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων και συγκεκριμένα στο άρθρο 1 παρ. 1 ορίζεται ότι: «Οι πνευματικοί δημιουργοί, με τη δημιουργία του έργου, αποκτούν πάνω σ' αυτό πνευματική ιδιοκτησία, που περιλαμβάνει, ως αποκλειστικά και απόλυτα δικαιώματα, το δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού τους δεσμού προς αυτό (ηθικό δικαίωμα).»

Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 13 του Ν. 2121/1993 «1. Ο δημιουργός του έργου μπορεί να καταρτίζει συμβάσεις, με τις οποίες αναθέτει στον αντισυμβαλλόμενο και αυτός αναλαμβάνει την υποχρέωση να ασκήσει εξουσίες, που απορρέουν από το περιουσιακό δικαίωμα (συμβάσεις εκμετάλλευσης). 2. Ο δημιουργός του έργου μπορεί

να επιτρέπει σε κάποιον άλλον την άσκηση εξουσιών, που απορρέουν από το περιουσιακό του δικαίωμα (άδειες εκμετάλλευσης).»

Όμως στην περίπτωση αυτή το άρθρο 32 του ίδιου νόμου προβλέπει: «1. Η αμοιβή, που οφείλει να καταβάλλει ο αντισυμβαλλόμενος στο δημιουργό για δικαιопραξίες που αφορούν τη μεταβίβαση του περιουσιακού δικαιώματος ή εξουσιών από αυτό, την ανάθεση άδειας εκμετάλλευσης, συμφωνείται υποχρεωτικά σε ορισμένο ποσοστό, το ύψος του οποίου καθορίζεται ελεύθερα μεταξύ των μερών. Βάση για τον υπολογισμό του ποσοστού είναι όλα ανεξαιρέτως τα ακαθάριστα έσοδα ή τα έξοδα ή τα συνδυασμένα ακαθάριστα έσοδα και έξοδα, που πραγματοποιούνται από την δραστηριότητα του αντισυμβαλλόμενου και προέρχονται από την εκμετάλλευση, του έργου. ... 2. Η υποχρεωτική συμφωνία της αμοιβής σε ποσοστό, που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις, εφόσον δεν υπάρχει ειδικότερη διάταξη στον παρόντα νόμο, και δεν αφορά τα έργα που δημιουργήθηκαν από μισθωτούς σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας, τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και κάθε είδους διαφήμιση.»

Ωστόσο, στην περίπτωση του Facebook πολλοί νέοι τοποθετούν τα προσωπικά τους δεδομένα καθώς και περιεχόμενα σε αυτό χωρίς δεύτερη σκέψη για το ηλεκτρονικό ίχνος που αφήνουν πίσω τους. Με τον τρόπο όμως αυτό δίνουν τη δυνατότητα στο Facebook να τα χρησιμοποιήσει με οποιοδήποτε τρόπο αυτό θέλει. Έτσι όμως, παραβιάζονται ευθέως οι παραπάνω διατάξεις του Ν. 2121/1993.

Για το λόγο αυτό οι νέοι πρέπει να μάθουν να διαβάζουν πρώτα τους όρους εγγραφής στους οποίους συμφωνούν και να είναι πιο προσεκτικοί με τις πληροφορίες και το περιεχόμενο που εναποθέτουν στο Διαδίκτυο, καθόσον είναι άγνωστος ο τρόπος με τον οποίο αυτό θα διακινηθεί και θα εκμεταλλευτεί στον κυβερνοχώρο.

Για παράδειγμα, το κόστος στο μέλλον ενός νέου ατόμου μπορεί να είναι πολύ υψηλό εάν κάτι ανεπιθύμητο βρεθεί από έναν εργοδότη, ο οποίος χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο ως εργαλείο για να εξετάζει τους πιθανούς υπαλλήλους του. Και αυτό δεν αποτελεί το μοναδικό παράδειγμα. Οι κίνδυνοι από την εκμετάλλευση ενός περιεχομένου ή και στοιχείων προσωπικών δεδομένων στο χώρο του Διαδικτύου είναι πολλοί, γι' αυτό πρέπει να υπάρχει ενημέρωση και επαρκής γνώση των όρων στους οποίους οι νέοι προσχωρούν, προκειμένου να χρησιμοποιήσουν κάποια ιστοσελίδα ή δυνατότητα του Διαδικτύου.

Ο κ. Αντώνης Παπαντωνίου, Προϊστάμενος του Τμήματος Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος Δ/σης Ασφάλειας Θεσσαλονίκης, υπογραμμίζει μεταξύ άλλων: «Το Facebook είναι ένας εικονικός χώρος (όπως και πολλοί άλλοι) όπου οποιοσδήποτε χρήστες του διαδικτύου μπορεί να φτιάξει το ηλεκτρονικό του προφίλ και να γνωρίσει άλλους χρήστες του διαδικτύου, μοιράζοντας μαζί τους κοινά ενδιαφέροντα κάνοντας ψηφιακές συζητήσεις, ανταλλάσσοντας απόψεις, χόμπι και οτιδήποτε άλλο μπορεί να προσφέρει η εικονική πραγματικότητα. Το Facebook έχει γίνει πολύ δημοφιλής ιστοχώρος, ιδιαίτερα στο χώρο των εφήβων χρηστών του διαδικτύου.

Απαραίτητη όμως προϋπόθεση είναι ο χρήστης να κάνει «εγγραφή» στην ιστοσελίδα ώστε να γίνει δεκτός στην κοινότητα. Η διαδικασία αυτή αν και είναι εύκολη και φαινομενικά ακίνδυνη, κρύβει αρκετούς κινδύνους καθώς τα προσωπικά στοιχεία και τυχόν φωτογραφίες που θα δώσει κάποιος κατά την εγγραφή του, είναι πλέον προσβάσιμα τόσο από τους διαχειριστές της ιστοσελίδας, όσο και από όλα τα άλλα μέλη της διαδικτυακής αυτής κοινότητας. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου οι νέοι δίνουν τα πραγματικά τους στοιχεία (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση κατοικίας, τηλέφωνα επικοινωνίας κλπ).

Από καταγγελίες που έχει δεχθεί κατά καιρούς η υπηρεσία μας, προσωπικά στοιχεία ατόμων καθώς και φωτογραφίες αυτών (αυθεντικές ή παραποιημένες) έχουν αναρτηθεί σε άλλες ιστοσελίδες συνοδευόμενα από συκοφαντικά σχόλια ή σχόλια με ερωτικό περιεχόμενο. Τα στοιχεία αυτά τα είχαν οι ίδιοι δημοσιεύσει σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης χωρίς να μπορούν να φανταστούν μια τέτοιου είδους χρήση τους από άλλους κακόβουλος χρήστες του διαδικτύου.

Παραδείγματα παραβίασης προσωπικών δεδομένων μέσω Facebook

Απολύσεις λόγω υπερβολικής χρήσης των ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης αλλά και «ατυχών» σχολίων σε προσωπικά προφίλ είναι ιδιαίτερα συχνές στο εξωτερικό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση δασκάλας στο Νιου Τζέρσι των Ηνωμένων Πολιτειών, η οποία ετέθη σε διαθεσιμότητα επειδή ανήρτησε υποτιμητικά σχόλια για τους μαθητές της στο προφίλ της. Στην επίμαχη ανάρτηση, η δασκάλα αποκαλούσε τους μαθητές της – έξι και επτά ετών – «μελλοντικούς εγκληματίες», προσθέτοντας ότι αισθάνεται σαν «δεσμοφύλακας σε φυλακές» να κάνει μάθημα.

Σε μια άλλη περίπτωση, μια 24χρονη δασκάλα, επίσης στις ΗΠΑ, απολύθηκε επειδή ανέβασε στην προσωπική ιστοσελίδα της φωτογραφίες στις οποίες κατανάλωνε αλκοόλ. Οι γονείς των μαθητών της ανέφεραν το περιστατικό στον διευθυντή του σχολείου, ο οποίος ζήτησε την απόλυσή της.

Οι φωτογραφίες στο facebook μπορεί να έχουν και άλλου είδους αρνητικά αποτελέσματα. Μία γυναίκα από τον Καναδά, η οποία βρισκόταν σε άδεια για κατάθλιψη, έχασε το επίδομα που λάμβανε επειδή η ασφαλιστική εταιρεία ανακάλυψε φωτογραφίες της στο facebook που την έδειχναν να διασκεδάζει. Υπάλληλος της ασφαλιστικής εταιρείας την ενημέρωσε ότι θεωρεί πως οι φωτογραφίες της στην ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης από βραδιές σε μπαρ, από διακοπές και από τα γενέθλιά της, αποτελούν «αποδείξεις» ότι δεν έχει πλέον κατάθλιψη. Και αυτό, παρά το γεγονός ότι ο γιατρός της είχε ζητήσει να βγαίνει και να προσπαθεί να περνάει καλά. Οσο για την Ελλάδα, χαρακτηριστική είναι η περίπτωση γενικού γραμματέα υπουργείου ο οποίος αποπέμφθηκε από τη θέση του μόλις 24 ώρες μετά τον διορισμό του, καθώς – σύμφωνα με τη σχετική κυβερνητική ανακοίνωση – είχε «ως και το πρόσφατο παρελθόν εκφραστεί συνεχώς και επωνύμως μέσω του Διαδικτύου με χυδαίους, υβριστικούς και ακραίους χαρακτηρισμούς για την κυβέρνηση, την οποία ζήτησε να υπηρετήσει από θέση ευθύνης».

Η 16χρονη Chelsea Taylor δούλευε κάθε Σάββατο σε ένα café, στην πόλη Leigh της Βόρειας Αγγλίας. Μια μέρα, η διευθύντρια έδωσε στην Chelsea 10 λίρες και της είπε να πάει σε ένα κατάστημα για να αγοράσει κουλουράκια για τον καφέ - έχει ενδιαφέρον ότι το café λέγεται Cookies, ωστόσο εκείνη τη μέρα ξέμεινε από κουλουράκια. Η μικρή έχασε το χαρτονόμισμα και όταν επέστρεψε ενημέρωσε αμέσως τη διοίκηση. Η μέρα τελείωσε χωρίς παρατράγουδα και η Chelsea γύρισε στο σπίτι της. Ανοίγοντας τη σελίδα του Facebook, είδε ένα εισερχόμενο μήνυμα από την προϊσταμένη της. Η Elaine Sutton επέλεξε αυτό τον τρόπο για να ενημερώσει τη μικρή ότι απολύεται, εκφράζοντας παράλληλα τη λύπη της γι' αυτή την εξέλιξη. Πρόκειται για την πρώτη καταγεγραμμένη περίπτωση απόλυσης μέσω Facebook. Το περιστατικό είναι ενδεικτικό του σημαντικού ρόλου που έχει το social networking σήμερα στις ζωές των ανθρώπων. Όχι ότι έχει νόημα να απολύεις κόσμο με μήνυμα, βέβαια. Κάποια πράγματα πρέπει να λέγονται με φυσική επικοινωνία και όχι μέσω Facebook.

Κίνδυνοι των Κοινωνικών Δικτύων

Η κοινωνική δικτύωση συναντάται στις μέρες μας σχεδόν σε κάθε υπολογιστή και η παρουσία της διαφαίνεται σε όλα τα επίπεδα χρηστών. Όλοι συνδέονται μέσω των δικτύων αυτών με όλους! Επιπλέον, σήμερα αυτές οι εφαρμογές προσελκύουν μεγάλο αριθμό χρηστών, οι περισσότεροι από τους οποίους δεν έχουν γνώσεις και εμπειρία για τους κινδύνους που κρύβει το διαδίκτυο. Από την άλλη πλευρά οι επιτήδριοι εκμεταλλεύονται πολλές φορές με διάφορες τεχνικές τους ανυποψίαστους χρήστες.

Οι διάφορες απειλές του διαδικτύου μπορούν απλά να εμφανίζονται μέσω email στο ηλεκτρονικό μας ταχυδρομείο αλλά υπάρχει και η πιθανότητα, κάποιοι επιτήδριοι να σχεδιάζουν να υποκλέψουν τους κωδικούς των λογαριασμών που έχουμε στα site αυτά, ή ακόμα χειρότερα να μολύνουν τον υπολογιστή μας με κάποιο δούρειο ίππο (trojan). Όλα αυτά μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την υποκλοπή των προσωπικών μας στοιχείων αλλά και την απώλεια των χρημάτων μας αν τα στοιχεία αυτά αφορούν τραπεζικούς κωδικούς. Είναι ωστόσο σημαντικό να κατανοήσουμε ότι στην περίπτωση που πέσουμε θύματα αυτών των απειλών, βλάπτουμε τόσο τον εαυτό μας όσο και αυτούς τους "φίλους" μας που είναι "συνδεδεμένοι" μαζί μας σε αυτά τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης. Για να κρατήσουμε τις "παρουσίες" μας στο διαδίκτυο ασφαλείς θα πρέπει όχι μόνο να είναι ο καθένας από εμάς ενημερωμένος, αλλά να φροντίσουμε να γνωρίσουν τις απειλές του διαδικτύου και οι φίλοι μας!

Ο εικονικός κόσμος δεν είναι εικονικός

Η κοινωνική δικτύωση είναι ένα καλό παράδειγμα για το πώς η online συμπεριφορά μπορεί να παρουσιάσει κινδύνους για την ασφάλεια. Είναι εξαιρετικά δημοφιλής στα παιδιά και τους νέους, ενθαρρύνοντάς τους να είναι δημιουργικοί χρήστες του διαδικτύου παρά παθητικοί θεατές του. Εάν δεν χρησιμοποιείται σωστά, ωστόσο, οι χρήστες μπορούν να θέσουν εαυτούς και άλλους, σε κίνδυνο. Πιο απλά, σε αυτήν την εποχή των «κοινωνικών» μέσων, ο «εικονικός κόσμος» δεν είναι πάντα τόσο

εικονικός. Μόλις δημοσιευτεί στο διαδίκτυο μια φωτογραφία ή ένα βίντεο κλιπ, μπορούν ελεύθερα να αντιγραφούν, να τροποποιηθούν, να ανακυκλώνονται και ενδεχομένως να υπάρχουν για πάντα. Περιεχόμενο που έχει ληφθεί με κινητό τηλέφωνο, κάμερα ή ψηφιακή φωτογραφική μηχανή μπορεί εύκολα και γρήγορα να δημοσιευθεί. Είναι όμως πολύ δύσκολο να αποτρέψετε τη διανομή του, την τροποποίησή του και τη χρήση του σε διαφορετικό περιβάλλον. Αντίγραφα της φωτογραφίας μπορούν πολύ εύκολα να καταλήξουν σε διάφορες τοποθεσίες και είναι πολύ δύσκολο να διαγραφούν όλα. Η δημοσίευση της φωτογραφίας σε συνδυασμό με άλλες προσωπικές πληροφορίες ενός μαθητή στην ιστοσελίδα ενός σχολείου π.χ., αποτελεί αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων.

Κλοπή στοιχείων λογαριασμού

Μία από τις "πονηρές" προσπάθειες υποκλοπής των στοιχείων μας είναι το "στήσιμο" μιας απομίμησης του πραγματικού site που θέλουμε να επισκεφθούμε. Αυτός μπορεί να είναι ένας ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης ή ακόμα και μια ιστοσελίδα τραπεζικού οργανισμού. Αν κάνουμε το λάθος και παραχωρήσουμε τους κωδικούς μας σε μια τέτοια περίπτωση, τότε οι επιτήδριοι που ελέγχουν αυτά τα υποτιθέμενα site θα το εκμεταλλευτούν ανάλογα.

Εικόνα 1: Απομίμηση της σελίδας του Facebook

Ασφαλώς αυτή η ιστοσελίδα δεν παραπέμπει στην αυθεντική ιστοσελίδα του πιο δημοφιλούς δικτύου κοινωνικής δικτύωσης. Αν ο χρήστης κάνει το λάθος να πληκτρολογήσει τους προσωπικούς του κωδικούς, ο επιτήδειος μπορεί να εκμεταλλευτεί την "ψαριά" του με τους ακόλουθους τρόπους:

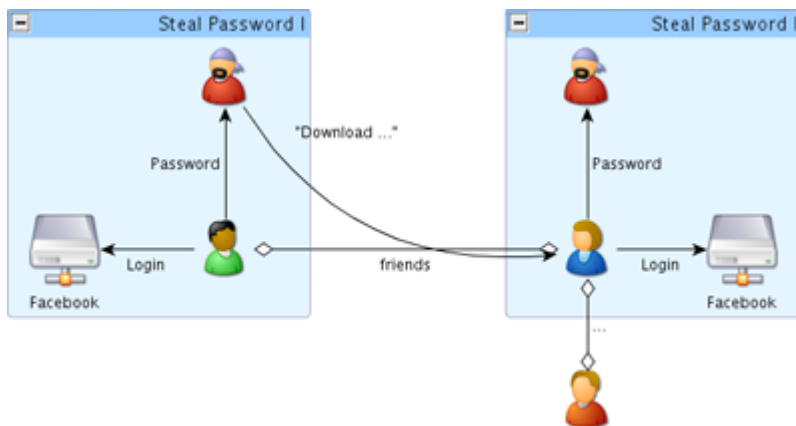
- Πώληση των στοιχείων στην μαύρη αγορά.
- Συλλογή περισσότερων πληροφοριών από το "προφίλ" του θύματος.
- Αποστολή Spam με την συνδρομή των στοιχείων του "μολυσμένου" λογαριασμού.

Έχοντας ο επιτιθέμενος τον έλεγχο του λογαριασμού μπορεί να προβεί σε διάφορες ενέργειες όπως να στείλει μηνύματα στους "φίλους" που υποτίθεται ότι προέρχονται από το θύμα, ενώ μπορεί ακόμα να προωθήσει διάφορα links τα οποία θα

παραπέμπουν σε κάτι "ενδιαφέρον" ή "αξιόπιστο" αλλά στην πραγματικότητα θα παραπέμπουν σε κάποιο κακόβουλο αρχείο ή πρόγραμμα ή ακόμα να κάνει εισαγωγή σε άλλο phishing site. Χάνοντας τους κωδικούς μας χωρίς να γίνουμε θύματα "ψαρέματος".

Ένας άλλος τύπος απειλής είναι κακόβουλα προγράμματα που αποκαλούνται **"κλέφτες κωδικών πρόσβασης"** (password stealers). Αυτά τα προγράμματα έχουν την δυνατότητα να εισάγουν κακόβουλο κώδικα στο πρόγραμμα περιήγησης μας (π.χ. *Internet Explorer* ή *Mozilla Firefox*) αποκτώντας έτσι την ικανότητα να υποκλέπτουν τα δεδομένα μας πριν καν συνδεθούμε στο αντίστοιχο site! Επειδή τα προγράμματα αυτά αποτελούν είδος κακόβουλου λογισμικού (*malware*), μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά με ένα ενημερωμένο αντιβιοτικό.

Από την στιγμή που ο επιτιθέμενος θα υποκλέψει τους κωδικούς μας, υπάρχει η πιθανότητα να στείλει links στους "φίλους" του θύματος τα οποία θα προσπαθούν να εγκαταστήσουν password stealers στους αντίστοιχους υπολογιστές. Αυτό φαίνεται παρακάτω:

Εικόνα 2: Διάδοση password stealers μέσω ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης

"Χτύπημα" μέσω download

Μερικές φορές, επισκεπτόμενοι ένα επικίνδυνο site μπορεί να μολυνθούμε από κάποιο κακόβουλο πρόγραμμα. Αυτό πολλές φορές μπορούν να το επιτύχουν τα κακόβουλα προγράμματα εκμεταλλευόμενα αδυναμίες του προγράμματος περιήγησης ακόμα και όταν και Java και Flash είναι ανενεργά! Μάλιστα σε μια τέτοια περίπτωση, όταν απουσιάζει το ενημερωμένο αντιβιοτικό, η μόλυνση είναι αναπόφευκτη.

Μια άλλη διαδρομή για επιθέσεις εναντίον ανυποψίαστων χρηστών είναι η αποστολή spam στο Twitter αλλά και η δημιουργία σχολίων που παραπέμπουν σε κακόβουλο site. Ειδικά στο Twitter, οι επιτήδειοι επιλέγουν τα πιο δημοφιλή θέματα και προσθέτουν links που παραπέμπουν σε κακόβουλο λογισμικό.

Πότε κινδυνεύετε

Τα παιδιά και οι νέοι μπορούν να θέσουν εαυτούς και άλλους σε κίνδυνο όταν:

1. Ανεβάζουν (upload) ακατάλληλο, προσβλητικό ή ακόμα και παράνομο περιεχόμενο στον δικό τους χώρο online.
2. Αναρτούν υλικό που θα μπορούσε να βλάψει τη φήμη τους ή τη φήμη των άλλων.
3. Παραβιάζουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.
4. Αναρτούν ακατάλληλα σχόλια σχετικά με τα προφίλ άλλων, τα οποία είναι ταπεινωτικά ή έχουν ως αποτέλεσμα τον εκφοβισμό.
5. Αναρτούν υλικό ή παρατηρήσεις, οι οποίες είναι δυσφημιστικές.

Αξιοποιήστε τα πλεονεκτήματα των κοινωνικών δικτύων με ασφάλεια

1. Μη δίνετε σε κανέναν τον κωδικό πρόσβασης στο εικονικό προφίλ σας. Όποιος αποκτά πρόσβαση στο προφίλ σας, μπορεί να διαχειριστεί πλήρως τα δεδομένα που εμφανίζονται σε αυτό.
2. Πριν εγγραφείτε σε μια ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης, αναζητήστε τη **δήλωση περί απορρήτου** και κατανοήστε πλήρως με ποιον τρόπο θα χρησιμοποιούνται από την ιστοσελίδα τα προσωπικά σας δεδομένα. Στα αγγλικά θα το βρείτε ως «privacy policy».
3. Από τη στιγμή που δημιουργείτε το εικονικό σας προφίλ, θα πρέπει να πάτε στο μενού των ρυθμίσεων για τη διαχείριση των προσωπικών σας δεδομένων και να αλλάξετε τις προεπιλεγμένες ρυθμίσεις. Συνηθέστερα θα το βρείτε στα αγγλικά ως «privacy settings».
4. Περιορίστε την πρόσβαση στο προφίλ σας. Έτσι, θα είναι δυσκολότερη η άντληση πολλών έγκυρων προσωπικών δεδομένων και πληροφοριών από επιτηδευούς, οι οποίοι τα χρησιμοποιούν για εξειδικευμένη επίθεση phishing, μέσω των ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.
5. Μην ανεβάζετε στο προφίλ σας φωτογραφίες όπου φαίνεται καθαρά η τοποθεσία στην οποία βρίσκεστε, ειδικότερα αν πρόκειται για το σπίτι σας, το σχολείο ή μέρη όπου συχνάζετε. Έτσι θα μειώσετε τις πιθανότητες εντοπισμού σας στον φυσικό κόσμο.
6. Αν δεχθείτε ένα προσβλητικό ή ανεπιθύμητο μήνυμα, χρησιμοποιήστε την ενσωματωμένη μέθοδο καταγγελιών της ιστοσελίδας κοινωνικής δικτύωσης που χρησιμοποιείτε. Συνήθως αναφέρεται με τη λέξη «report».
7. Να έχετε πάντα υπόψη σας ότι οι πληροφορίες που δημοσιεύετε στις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης είναι δημόσια προσπελάσιμες, επομένως, καλό θα ήταν να μη δημοσιεύετε στοιχεία και φωτογραφίες που θα σας έφερναν σε δύσκολη θέση. Ακόμα και όταν διαγράψετε το προφίλ σας, πολλές πληροφορίες δεν αφαιρούνται και ενδέχεται να τις συναντήσετε και αλλού στο διαδίκτυο.
8. Να γνωρίζετε ότι, από τη στιγμή που προσθέτετε στη λίστα των φίλων σας κάποιο άτομο (αποδοχή «friend request»), αυτό αποκτά πρόσβαση στα προσωπικά

δεδομένα που εμφανίζονται στο προφίλ σας, μεταξύ των οποίων οι φωτογραφίες και τα στοιχεία επικοινωνίας σας.

9. Να γνωρίζετε ότι οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν πολλές εφαρμογές (παιχνίδια, κουίζ, κ.λπ.), οι οποίες δεν υπόκεινται πάντα στην πολιτική απορρήτου της ιστοσελίδας και, επομένως, μπορούν να διαχειριστούν τα προσωπικά σας δεδομένα με διαφορετικό τρόπο.
10. Να έχετε πάντα υπόψη ότι στους εικονικούς κόσμους είναι εύκολο να δημιουργήσει κανείς μια «ψεύτικη ταυτότητα» και να παραπλανήσει άλλους χρήστες. Επομένως, θα πρέπει να είστε επιφυλακτικοί με τους εικονικούς σας φίλους.

Αιχμάλωτοι του διαδικτύου οι νέοι

Ο Άντρος Καπαρδής, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου, ανέφερε ότι το τελευταίο διάστημα βιώνουμε διάφορα έντονα κοινωνικά φαινόμενα, μεταξύ τους και τα κοινωνικά δίκτυα. *«Όντας κοινωνικό ον, ο άνθρωπος είναι μέρος διαφόρων κοινωνικών δικτύων στο επίπεδο του ατόμου, της ομάδας, ενός οργανισμού κ.λπ. Η ηλεκτρονική επικοινωνία προσφέρει ποικίλους τρόπους για κοινωνική δικτύωση με σκοπό την επαφή, τη συζήτηση προβλημάτων και ανταλλαγή απόψεων, να μοιραζόμαστε ενδιαφέροντα, τόσο κοινωνικά όσο και επαγγελματικά»*, σημείωσε ο Καθηγητής. Η ανάγκη επικοινωνίας με φίλους εξ αποστάσεως, ο περιορισμένος χρόνος για ποιοτική επικοινωνία στην οικογένεια αλλά και η απομόνωση και η αποξένωση της σύγχρονης εποχής είναι μερικοί λόγοι που ωθούν τους νέους να χρησιμοποιούν αυτά τα δίκτυα, σημείωσε ο κ. Καπαρδής.

«Μαζί με όλα τα θετικά του, ο κυβερνοχώρος είναι ταυτόχρονα και ένα ναρκοπέδιο γεμάτο διάφορους κινδύνους. Πολλοί γονείς αγωνίζονται να βοηθήσουν τα παιδιά να ελαχιστοποιήσουν διάφορους κινδύνους, περιλαμβανομένων και εκείνων από την ηλεκτρονική επικοινωνία», τόνισε και ανέφερε ότι πολλά εγκλήματα διαπράττονται σε τέτοιες ιστοσελίδες, αφού υποκλέπτονται προσωπικά δεδομένα αλλά και υπάρχει κίνδυνος κλωνοποίησης του εαυτού μας, σεξουαλικής παρενόχλησης, δυσφήμισης ή κλοπή της ταυτότητάς μας. Κλείνοντας, ο καθηγητής τόνισε ότι το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο του κάθε χρήστη είναι αυτό που μπορεί να αποτελέσει πηγή για οικονομικά και άλλα εγκλήματα που διαπράττονται στο διαδίκτυο και πως, επίσης, οι νέοι πρέπει να αξιοποιούν την ηλεκτρονική επικοινωνία προφυλάσσοντας τους εαυτούς τους από τους διάφορους κινδύνους που εγκυμονούν.

Παρουσίαση υπαρχόντων ερευνών

Προφίλ σε ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης από το νηπιαγωγείο.

Σύμφωνα με μελέτες:

Ένα έως δύο στα 10 παιδιά σε ποσοστό 14% των νηπιαγωγείων της χώρας μας έχει ήδη προφίλ σε κάποιο ιστοχώρο κοινωνικής δικτύωσης. Αυτό ανέδειξε κλειστή έρευνα μέσω διαδικτυακού ερωτηματολογίου που πραγματοποίησε η Δράση Ενημέρωσης Saferinternet.gr του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου την περίοδο 10/5/2011 έως 25/9/2011 με αποδέκτες τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, με την πολύτιμη συμβολή και συνεργασία του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου. Στην έρευνα ανταποκρίθηκαν 2.319 εκπαιδευτικοί από όλη την Ελλάδα.

Τα κυριότερα αποτελέσματα της έρευνας σε σχέση με τη χρήση διαδραστικών τεχνολογιών από τους μαθητές είναι τα εξής:

Νηπιαγωγείο:

- Στην πλειοψηφία των νηπιαγωγείων (76%) τουλάχιστον 1 στα 10 νήπια χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο εκτός σχολείου. Σε 1 από τα 4 νηπιαγωγεία, 3 στα 10 νήπια χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, ενώ σε 1 στα 10 νηπιαγωγεία το ποσοστό των νηπίων που κάνουν χρήση του Διαδικτύου εκτός σχολείου σκαρφαλώνει στο 50%.
- Στο 14% των νηπιαγωγείων, 1-2 στα 10 νήπια έχουν ήδη προφίλ σε κάποιο ιστοχώρο κοινωνικής δικτύωσης.

Δημοτικό:

- Σε περισσότερα από τα μισά δημοτικά (56%), τουλάχιστον 5 στα 10 παιδιά χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο εκτός σχολείου, σε ποσοστό δε 19% επί του συνόλου των δημοτικών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, τα παιδιά που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο εκτός σχολείου είναι από 8 έως 10 στα 10.
- Σε 2 στα 10 δημοτικά σχολεία, τουλάχιστον οι μισοί μαθητές έχουν προφίλ σε κάποιο ιστοχώρο κοινωνικής δικτύωσης / προφίλ στο Facebook. Επί συνόλου των δημοτικών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο 1,5 στα 10 παιδιά έχει ήδη ένα τέτοιο προφίλ.

Γυμνάσιο / Λύκειο:

- Επί του συνόλου των γυμνασίων / λυκείων της χώρας που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο: 8,8 στους 10 μαθητές χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο εκτός σχολείου.
- Στα 6 στα 10 γυμνάσια / λύκεια της χώρας, τουλάχιστον 7 στους 10 μαθητές έχουν προφίλ σε κάποιο ιστοχώρο κοινωνικής δικτύωσης, σε δε ποσοστό 73%

των σχολείων, κατά μέσο όρο 6,7 στους 10 μαθητές έχουν προφίλ στο Facebook.

Τα παραπάνω στοιχεία καταδεικνύουν την άμεση ανάγκη να ασχοληθούν οι κηδεμόνες των ανήλικων χρηστών με τις διαδραστικές τεχνολογίες, έτσι ώστε γνωρίζουν τα οφέλη και τους δυνάμενους κινδύνους τους και να κατανοήσουν τους λόγους που ωθούν τους ανήλικους χρήστες από τόσο μικρή ηλικία στη χρήση του Διαδικτύου.

Είναι δε πολύ σημαντικό να θέσουν οι γονείς προς τα παιδιά τους όρια χρήσης αυτών των τεχνολογιών από μικρή ηλικία, σεβόμενοι τους όρους πρόσβασης κάθε online υπηρεσίας, και εξηγώντας με σαφήνεια το τι επιτρέπεται και τι όχι, κάνοντας έτσι το Διαδίκτυο οικογενειακή υπόθεση. Ζητήματα όπως η χρήση ιστοχώρων κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook) από ανήλικους χρήστες κάτω των 13 ετών – που απαγορεύεται ρητά από τον ίδιο τον ιστοχώρο – πρέπει άμεσα να απασχολήσουν τους γονείς.

Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να βοηθηθούν και να ενδυναμωθούν οι εκπαιδευτικοί, έτσι ώστε μέσα από εξειδικευμένες μαθησιακές δραστηριότητες να συμβάλουν στην ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας των μαθητών και στη σωστή συμπεριφορά στους εικονικούς κόσμους.

- Τα κοινωνικά δίκτυα δεν προστατεύουν τους ανήλικους. Μόνο δύο στους εννέα ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης (οι Habbo Hotel και Xbox Live) διαθέτουν προεπιλεγμένες ρυθμίσεις με τις οποίες οι προσωπικές φυσιογνωμίες των ανήλικων καθίστανται προσβάσιμες μόνο από τα άτομα που περιλαμβάνονται στον εγκεκριμένο κατάλογο επαφών τους, σύμφωνα με ένα νέο κύκλο δοκιμών που εκτελέστηκαν για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Η Nielsen έδωσε στη δημοσιότητα τη μεγάλη έρευνα που έκανε για την χρήση των social media στην Αμερική και τα στατιστικά πραγματικά παρουσιάζουν ενδιαφέρον να τα δούμε. Όπως είναι φυσικό, οι χρήστες του διαδικτύου περνούν τον περισσότερο χρόνο τους στα κοινωνικά δίκτυα αλλά και στα ιστολόγια με τις ηλικίες 18-34 να κυριαρχούν. Βλέπουμε ακόμα ότι η χρήση από τις γυναίκες αυξάνεται όπως και η χρήση για τα άτομα άνω των 55 ετών. Τα στοιχεία είναι από την Αμερική αλλά ίσως είναι ενδεικτικά για να δούμε και κάποιες τάσεις για την χώρα μας στο μέλλον, καθώς είναι γνωστό ότι ακολουθούμε με κάποια καθυστέρηση.
- Το διεθνές δίκτυο EU Kids Online, το οποίο δραστηριοποιείται και στην Ελλάδα, παρουσίασε στο πρόσφατο συνέδριό του τους 10 πιο συνηθισμένους μύθους για την ασφάλεια των παιδιών στο διαδίκτυο. Για παράδειγμα, είναι μύθος ότι υπάρχει ηλικιακή απαγόρευση για την χρήση των κοινωνικών δικτύων, καθώς πολλά παιδιά κάτω των 13 ετών, δίνουν ψεύτικη ηλικία και δημιουργούν

λογαριασμούς. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η διαπίστωση ότι όσοι εκφοβίζουν κάποιον άλλον διαδικτυακά (bullying), έχουν υποστεί και οι ίδιοι κάτι αντίστοιχο.

- Σύμφωνα με τα αποτελέσματα μιας ενδιαφέρουσας έρευνας, οι άνδρες χρήστες των κοινωνικών δικτύων πέφτουν πιο εύκολα θύματα απάτης στα κοινωνικά δίκτυα, ειδικά όταν αποδέχονται μια "άγνωστη" σαν φίλη στο Facebook. Όταν μάλιστα τους ζητηθεί να μοιραστούν προσωπικές πληροφορίες με την "άγνωστη" δεν το σκέφτονται και πολύ, χωρίς να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα προστασίας. Τα ποσοστά είναι αποκαλυπτικά: ενώ το 64,2% των γυναικών απορρίπτει αιτήματα φιλίας από ανθρώπους που δεν γνωρίζουν, το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες πέφτει στο 55,4%. Και ελάχιστοι γνωρίζουν και έχουν ενεργοποιήσει τις ρυθμίσεις ασφάλειας στο Facebook. Υπεύθυνος της έρευνας είπε *«ότι η κοινωνία έχει οδηγήσει τις γυναίκες να είναι πιο προσεκτικές. Ενώ αντίθετα οι άνδρες εκτίθενται πιο εύκολα σε κινδύνους στο διαδίκτυο»*. Το μόνο θετικό, όπως τόνισε ο George Petre της εταιρείας Bitdefender, *«είναι ότι μόνο 1 στους 4 ήταν πρόθυμος να αποκαλύψει την ακριβή τοποθεσία του»*.

Έρευνα του Γενικού Λυκείου Μοιρών

Ο στόχος μας ήταν να ερευνήσουμε τις συνήθειες των ατόμων σχετικά με τα κοινωνικά δίκτυα και πόσο ασφαλή νιώθουν όταν τα χρησιμοποιούν. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από την ομάδα «AMAN» για τους σκοπούς της ερευνητικής εργασίας του Γενικού Λυκείου Μοιρών.

1η Λυκείου Μοιρών:

Στα πλαίσια της έρευνας που έγινε με θέμα την ασφάλεια κοινωνικών δικτύων συμπληρώθηκαν 50 ερωτηματολόγια. Ερωτηθέντες ήταν άντρες και γυναίκες, αγόρια και κορίτσια, διαφόρων ηλικιών και με διαφορετικές απόψεις.

- Υπήρχαν και άτομα τα οποία δεν χρησιμοποιούν κοινωνικά δίκτυα το ποσοστό των οποίων ανήλθε στο 10 % των ερωτηθέντων μας
- Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το 85 % των ερωτηθέντων κοριτσιών και αγοριών ηλικίας 15- 20 ετών χρησιμοποιούν κοινωνικά δίκτυα. Ανάμεσα σε πολλά, τα πιο διαδεδομένα ήταν το facebook και το youtube. Αποδείχτηκε ότι οι περισσότεροι αφιερώνουν καθημερινά μέχρι και 3 ώρες στο διαδίκτυο ενώ παράλληλα δείχνουν να μην νιώθουν και τόσο ασφαλείς, διότι στο παρελθόν ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 21% έχει πέσει θύμα κλοπής λογαριασμού!
- Παρόλο που οι περισσότεροι έχουν επίγνωση των κινδύνων που υπάρχουν στο διαδίκτυο ένα ποσοστό των 35% παρέχει πληροφορίες για τα προσωπικά τους δεδομένα και μόνο ένα 10 % ΟΧΙ! Σε αντίθεση με τους κοινωνικά δικτυωμένους, όσοι δεν χρησιμοποιούν τα κοινωνικά δίκτυα δείχνουν δυσπιστία απέναντι σε αυτά ενώ συγχρόνως έχουν την πεποίθηση ότι γίνετε διασπορά των προσωπικών τους δεδομένων!

Συμπεράσματα

Είναι τα στοιχεία μας τελικά ασφαλή;

Ιστοσελίδες όπως το Facebook επιτρέπουν σε τρίτους κατασκευαστές λογισμικού να δημιουργούν εφαρμογές (applications) μέσω των οποίων οι δημιουργοί αυτοί αποκτούν πρόσβαση στα προφίλ και τις πληροφορίες των λογαριασμών μας. Βέβαια, εταιρίες όπως το Facebook χρησιμοποιούν πολλές χιλιάδες από αυτές τις εφαρμογές και φυσικά δεν υπάρχει εγγύηση για την ασφάλεια τους. Αυτό που μπορεί να μας βοηθήσει είναι ένα ενημερωμένο αντιβιοτικό αλλά και η προσοχή σε κάθε είδους τέτοια "παγίδα" έχοντας γνώση για τους κινδύνους που υπάρχουν και πώς να προφυλαστούμαστε.

Βιβλιογραφία

Ιστοσελίδες

- http://gkyriakaki.korakies.gr/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=32&Itemid=6
- http://www.pancreta.gr/component/option,com_mtree/task,viewlink/link_id,343/Itemid,80/
- <http://www.safeline.gr/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%B1>
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_networking_websites
- <http://www.secnews.gr/archives/7280>
- <http://infocafe.eu/?cat=38>
- <http://mathisi20.gr/resources/surveys>
- <http://www.inews.gr/190/erevna-oi-andres-pio-efkola-thymata-apatis-sta-koinonika-diktya.htm>
- <http://www.inews.gr/98/apolyseis-logo-Facebook-den-einai-i-proti-fora.htm>
- <http://e-pcmag.gr>
- <http://www.sigmalive.com/simerini/news/local/328237>